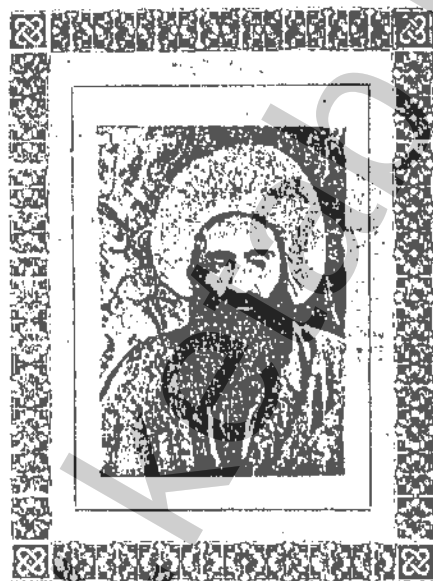

به نام خدا

«تقدیم به تمامی شهیدان تاریخ»

شهیدِ رابع

(شهیدِ راهِ آزادی)

آیت الله حاج شیخ محمد باقر مجتهد اصطهباناتی
نگرشی کوتاه بر زندگی، مبارزه، آثار، اشعار و ...

آل ابراهیم، محمد رضا، ۱۳۳۰
شهید رابع (شهید راه آزادی) / محمد رضا آل ابراهیم -
استهبان: انتشارات سته بان، ۱۳۸۳، ۵۶ ص، مصور

ISBN 964 - 95919 - 0 - 7

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.
نمایه،

۱. ایران - تاریخ - انقلاب مشروطه ۲. - ایران - تاریخ -
انقلاب مشروطه - زندگی نامه ۳. - ایران - تاریخ - انقلاب
مشروطه - روحانیت. الف. عنوان.

کتابخانه ملی ایران

انتشارات سته بان
شهید رابع (شهید راه آزادی)

محمد رضا آل ابراهیم

چاپ: نخست

زمستان ۱۳۸۳

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قطع: رقعی

تعداد صفحه: ۵۶ صفحه

استان فارس، استهبان، خیابان سلمان، روبه روی بانک صادرات شعبه بازار. تلفن ۴۲۲۵۲۵۵ - ۷۳۲۰
حق چاپ و انتشار محفوظ است.

شابک ۷ - ۰ - ۹۵۹۱۹ - ۹۶۴

* پیش درآمد

انتشارات «سته‌بان» این افتخار را دارد که نخستین اثر چاپی خود را به بزرگ‌مردی اختصاص داده است که با خون خود درخت آزادی را آبیاری کرد و نام «سته‌بان» (اصطهبانات) و فارس را پُرآوازه نمود.

آیت‌الله حاج شیخ محمدباقر مجتهد اصطهباناتی (شهید رابع) به حق یکی از تأثیرگذاران انقلاب مشروطه است. برای تجلیل از آن مقام شامخ، و شناخت بیشتر بخشی از تاریخ کشور عزیزمان، مطالبی پیرامون آن شخصیت بزرگوار که توسط محمدرضا آل ابراهیم گردآوری و تدوین شده و در سال ۱۳۷۵ در روزنامه‌ی «عصر» به چاپ رسیده بود، مورد بازنگری مجدد قرار گرفت و این توفیق نصیب انتشارات «سته‌بان» گردید تا نسبت به چاپ و انتشار آن اقدام کند.

انتشارات «سته‌بان» با این امید پا به عرصه‌ی مطبوعاتی نهاد تا در حدی توان خود در ارتقاء سطح فکری فرهنگی این مرز و بوم کوشش کند و پای ملخی باشد به درگاه سلیمانی. و تا جایی که برایش مقدور است گوشه‌ای از دینی که در پیشگاه مردم و تاریخ بر خود فرض می‌داند آدا نماید.

سال‌ها بر آن بودیم تا با ایجاد یک مرکز فرهنگی، بخشی از ادبیات مکتوب و شفاهی مردم سرزمین‌مان را به ثبت برسانیم. حال که این توفیق

حاصل آمده، آرزومندیم که به آمالِ خویش جامه‌ی عمل بپوشانیم و پاسداشتِ چراغی باشیم که افروخته گشته و حبابی باشیم برای شعله‌ی لرزانِ شمع‌ی از گزندِ باد، تا شاید محفلی را روشنی بخشید و در دلی نور امید پاشید.

استهبان با آن همه سوابقِ تاریخی ارزنده‌ای که پشتِ سر گذاشته، و با آن همه شخصیت‌های مذهبی، علمی، هنری، فرهنگی، ادبی، عرفانی ... و با موجِ عظیمی از مردمِ زحمت‌کش و سخت‌کوشی که از این آب و خاک برخاسته‌اند، متأسفانه آن‌چنان که شایسته‌ی این شهرستان و لایقِ آن بزرگان و درخورِ آن زحمت‌کشان باشد، تجلیلی سزاوار به عمل نیامده است.

انتشاراتِ «سَته‌بان» بر آن است تا گامی هر چند ناچیز در جهتِ تحقیقِ آن آرزوها بردارد. بدونِ شک در راهی که برگزیده‌ایم خود را نیازمندِ همراهیِ بزرگان و یاریِ عزیزان و عنایتِ فرهیختگان و الطافِ مردمانِ مهربان می‌دانیم. و انتظار می‌رود که یار و یاورمان باشند.

* نمایه

۷	پیش‌گفتار
۹	گاهشمارِ زندگیِ شهیدِ رابع
۱۱	کودکی
۱۱	فراگیریِ دانش و آموزش
۱۲	همسرگزینی و بستگان
۱۲	شهیدِ رابع در شیراز
۱۳	نامه‌ی اتحادِ اسلام
۱۴	پاسخِ میرزایِ شیرازی
۱۵	شیخ محمدباقر از دیدِ میرزا حسنِ فسائی و فرصت‌الدوله‌ی شیرازی
۱۶	ورودِ به سامراء
۱۶	گفت و گو و پرسش و پاسخ
۱۷	استادانِ شهیدِ رابع
۱۸	ورودِ به نجف
۱۸	شاگردانِ شهیدِ رابع
۲۰	شیخ محمدباقر، مُنتقدِ ادبی
۲۱	درگذشتِ همسر
۲۲	نامه‌ی فراق
۲۳	لِزومِ سوادِ عمومی
۲۴	نامه‌ای به سید جمال‌الدین اسدآبادی

- ۲۶ سیمای فرزندگان
- ۲۹ ورود به شیراز
- ۳۰ فتوای به حرمت کشیدن تریاک
- ۳۰ اعلان منع قمار و مسکرات
- ۳۱ انقلاب مشروطیت
- ۳۱ تصحیح قبله‌ی شیراز
- ۳۳ تأسیس انجمن اسلامی شیراز
- ۳۴ کشته شدن قوام‌الملک در شیراز
- ۳۵ جریان شهادت شیخ محمدباقر اصطهباناتی
- ۳۸ سنگ‌گور
- ۳۹ بازتاب خبر شهادت شهید رابع
- ۴۱ نظر علامه امینی در باره‌ی شهید رابع
- ۴۲ ویژگی‌های روحی و اخلاقی شهید رابع
- ۴۳ آثار علمی و تحقیقی شهید رابع
- ۴۴ اندیشه‌های سیاسی و مشروطه‌خواهی شهید رابع
- ۴۵ ابتکارات، اختراعات، سخنرانی‌ها، اشعار
- ۴۷ پایه‌های نگاشته
- ۴۹ عکس و ضمایم

* پیش گفتار^(۱)

در آسمانِ انسانیت ستارگانی می‌درخشند که با نورِ تابناکِ خود، قلبِ جهالت و تاریکی را شکافته‌اند و از روزنه‌ی پدیدآمده، خود را به جهانیان پدیدار کرده‌اند تا با نورشان راهِ روندگانِ به حقیقت را روشن نمایند.

آسمانِ بی‌ستاره چه هولناک و وهم‌انگیز است. یادآور آن روزگارانی که سقفِ آسمانِ کوتاه شده بود و آن‌چنان فرود آمده بود که بر سینه‌ات نشست و نفست را به شماره انداخته بود. به آسمان چشم می‌دوختی تا از لابه‌لای ابرهای سترگِ نورِ کم‌سویِ ستاره‌ای را بیابی؛ و می‌یافتی! آن‌گاه نفست آرام می‌گرفت و پلک‌های خسته‌ات را بر هم فشار می‌دادی تا جبرانِ چشم‌دریدگی‌هایت کرده باشی! سال‌های پایانی سده‌ی سیزدهم خورشیدی بود. نفس‌ها در گرمگاهِ سینه‌های پنهان شده بود. پادشاهانِ مُستبدِ قاجار همراه با تشکیلاتِ حکومتی خود چون اُختاپوسی هزارپا نفسِ مردم را بُریده بودند. بشر گام‌های بلندی برمی‌داشت. ایران هم چنان دُچارِ خودکامگانِ قاجاری بود. مردمِ سَلَحشور و بی‌باکِ ایران پیاختند تا ابرهای سیاهی و ظلمت را برکنار زنند. پرچمِ مبارزه‌اشان را به دستِ افرادی روحانی همانندِ آیت‌الله طباطبایی و آیت‌الله بهبهانی و افرادِ غیرِ روحانی هم‌چون ستارخان و باقرخان دادند تا آزادی را برای مردم به‌ارمغان آورند.

استان فارس از این افتخار بی‌بهره نماند و بزرگانی را تقدیم نمود که موجبِ مباحثات است. حکایتِ حال‌شان خود داستان‌ها می‌شود که نیاز به فرصتِ کافی و تحقیقِ وافق است که آن‌هم از عهده‌ی یک یا دو سه نفر بر نمی‌آید.

ما در این جا نگرشِ کوتاهی داریم بر زندگانی و آثارِ آیت‌الله حاج شیخ محمدباقرِ مجتهدِ اصطهباناتی (شهیدِ رابع) که پرچمِ مبارزه بر علیه مُزدورانِ قاجاری برافراشت و با خونِ خود درختِ نوپایِ آزادی را آبیاری کرد و باقری

۱- چاپ یکم در ۱۱ شماری روزنامه‌ی عصر از شماره‌ی ۲۳۲ مورخه‌ی چهارشنبه ۲۶ دی‌ماه ۱۳۷۵ تا ۲۴۲ شماری ۲۴۲ مورخه‌ی دوشنبه ۸ بهمن ۱۳۷۵ صورت گرفته است.

بود که قلب شب را شکافت و خود ستاره‌ای شد در دل اعماق تاریک آسمان.
 با همی تلاش و دقتی که در سال‌های گذشته برای تهیهی این کتاب انجام داده‌ام تا مبادا دچار کوچک‌ترین اشتباهی شوم، در عین حال خود را از کاستی‌ها و کژی‌ها مُبرا نمی‌دانم. خواستم که آدای دینی شده باشد برای بزرگمردی که به همان اندازه که مقدس و گرامی است، مظلوم و گمنام واقع شده است.

حال که این توفیق حاصل شد تا بتوانم در آستانه‌ی یکصدمین سال شهادت این بزرگوار مطالبی را تقدیم مردم خوب و قدردانشان کرده باشم از استادان، محققان، دست‌اندرکاران و دلسوزان فرهنگ کشورمان خواهشمند است ضمن بخشش از این جسارت، مرا از انتقادات، پیشنهادها، راهنمایی ارزنده‌ی خودشان و بیان اشتباهات و لغزش‌هایم دریغ نفرمایند.

ترتیب و توالی و تنظیم مطالب بر پایه‌ی تاریخ خورشیدی و گذشت زمان است، مگر نقل قول‌هایی از دیگر بزرگان که برای رعایت حفظ امانت همان تاریخ‌های هجری قمری آمده است.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از همه‌ی کسانی که مرا در تهیه و گردآوری و چاپ این مجموعه یاری نموده‌اند، به ویژه آقای ابراهیم زحلی سرپرست کتابخانه‌ی عمومی استهبان، آقای حاج شیخ علی اکبر بحرالعلوم، آقای عبدالمجید سراجی کارمند اداره آموزش و پرورش استهبان، آقای محمدرضا فرزانه مسئول کامپیوتر اداره آموزش و پرورش استهبان، آقای حمیدرضا آذری، مدیریت سازمان آموزش و پرورش فارس و دیگر سرورانی که اگر به ذکر نام‌شان هم پسنده کنم سخن به درازا می‌کشند، سپاسگزاری نموده و آدای احترام نمایم.